

Slovníček pojmů

ALLY - příznivce*kyně, podporovatel*ka LGBT+ osoby či komunity

AROMANTIK*ČKA (TAKÉ ZKRÁCENĚ ARO) - romantická orientace vyznačující se nepřítomností romantické přitažlivosti k ostatním

ASEXUÁL*KA - člověk, co necítí potřebu sexu nebo ho ostatní lidé sexuálně nepřitahují

BIFOBIE - diskriminace, odpor nebo iracionální strach z bisexuality či bisexuálních osob

BISEXUÁL*KA (TAKÉ ZKRÁCENĚ BI) - člověk, kterého přitahují ženy i muži, ale ne nutně stejným způsobem nebo stejně intenzivně

CIS(GENDER) OSOBA - osoba, jejíž genderová identita je v souladu s tím, jaké pohlaví jí přiřpsali po narození (např. osoba, kterou po narození označili jako muže a která se cítí jako muž, je cis muž)

CISSEXISMUS (TAKÉ CISGENDERISMUS, CISNORMATIVITA) - systém názorů a přesvědčení, že normální, přirozená a jediná akceptovatelná genderová identita (projev, tělesné charakteristiky atd.) je buď mužská, nebo ženská, tedy cisgender

COMING OUT - z ang. coming out of the closet; proces uvědomování si své sexuální orientace nebo genderové identity a sdílení informace o této skutečnosti s okolím; **vnitřní coming out** - člověk rozpoznává svou orientaci či identitu; **vnější coming out** - člověk se svěřuje se svou orientací či identitou druhým

CROSSDRESSING (CD) - akt oblékání oděvu, který je v dané společnosti tradičně přiřazován opačnému pohlaví, osoba praktikující crossdressing se nazývá crossdresser; crossdressing je praktikován lidmi bez ohledu na genderovou identitu a sexuální orientaci

DRAG - jedna z forem umělecké prezentace, kdy se muži (drag queens) i ženy (drag kings) bez ohledu na svou sexuální orientaci stylizují do dané genderové role za pomoci často zvýrazněných až parodovaných atributů přiřazovaných tradičně danému pohlaví

DYSFORIE - negativní pocity, které vyvolávají určité tělesné vlastnosti, jež nejsou v souladu s pocíťovaným rodem člověka, většina trans lidí pocíťuje různě silnou dysforii

FEMININITA - soubor atributů, chování a očekávání, které jsou ve společnosti spojovány s rolí dívky či ženy, nemusí souviset s biologickým pohlavím

GATEKEEPING - jakékoli podmínky, které zejména transgender a nebinárními lidem omezují přístup ke zdrojům; často se používá v souvislosti s tranzicí, kdy člověk musí splnit přísné formální požadavky, aby byla tranzice lékařsky nebo právně uznána

GAY - muž, kterého přitahují (sexuálně či romanticky) muži

GENDER (ROD) - sociální role, se kterou se lidé identifikují na základě své genderové identity; jde o sociální konstrukt, ke kterému se pojí určité atributy související se vzhledem (volba oblečení, barev, líčení, doplňků atd.), chováním nebo očekávanými ze strany společnosti, liší se historicky a geograficky

GENDEROVÁ IDENTITA - pocíťovaná příslušnost k určitému pohlaví, případně absence této příslušnosti, nemusí souviset s pohlavím připsaným po narození

GENDEROVĚ NEKONFORMNÍ OSOBA - je taková, jejíž genderový projev zcela nenaplnuje očekávání, které se váže k ženské či mužské roli ve společnosti

GENDERQUEER - viz Nebinární níže

GENDEROVÝ PROJEV (GENDER EXPRESSION) - vnější charakteristiky a chování, kterými se lidé prezentují před okolím (oblečení, řeč, účes, gesta, koníčky atd.) v rámci kategorií femininita vs. maskulinita v daném socio-kulturním kontextu

GSRD (GENDER, SEXUAL, AND RELATIONSHIP DIVERSITY) - genderová, sexuální a vztahová diverzita; novější a inkluzivnější alternativa ke zkratce LGBT+

HETERONORMATIVITA - předpoklad, že všichni jsou heterosexuální, že jen heterosexuality je normální sexuální a citová orientace a implicitně tedy že heterosexuality je nadřazená ostatním sexuálním preferencím, heteronormativní kultura podporuje prostředí, kde jsou LGBTQ lidé diskriminováni

HETEROSEXUALITA - sexuální a citová orientace projevující se v sexuální a partnerské preferenci osob opačného pohlaví

HETEROSEXISMUS - systém názorů a přesvědčení, že jediným normálním, přirozeným a akceptovatelným eroticko-sexuálním vztahem je vztah muže a ženy

HOMOFOBIE - zastřešující termín, kterým se označuje diskriminace, odpor nebo iracionální strach z jiné než heterosexuální orientace či neheterosexuálně zaměřených osob; **institucionalizovaná homofobie** - např. státem či náboženskými organizacemi podporovaná homofobie; **internalizovaná homofobie** - zvnitřnění negativních postojů a zkušeností u neheterosexuálně orientovaných osob

HOMOPARENTÁLNÍ RODINA - rodina, ve které rodičovské role zastávají dvě ženy nebo dva muži, lidově také občas označovaná jako „duhová rodina“. V rámci homoparentální rodiny se rozlišuje **zákonný rodič** (zákonem uznaný rodič dítěte, např. biologická matka, biologický otec, nebo ten muž*ta žena, který*kteřá dítě osvojil*a jako jednotlivce) a **sociální rodič** (ten z páru, který dítě sice také vychovává a dítě ho vnímá jako rodiče, ale zákonem jako rodič uznaný není; občas také označován jako „faktický rodič“)

HOMOSEXUALITA - sexuální a citová orientace projevující se v sexuální a partnerské preferenci osob stejného pohlaví; v dnešní době již překonaný termín, proto je lépe hovořit o „gayích a lesbách“, „sexuální menšině“, „stejnopohlavní dvojici/partnerech“ (toto vymezení doporučuje i Výbor pro sexuální menšiny Rady vlády ČR pro lidská práva)

INTERSEKCIONALITA - teorie, podle které různé stránky lidské existence jako např. gender, etnicita nebo sexuální orientace spolu interagují a jsou

vzájemně propojené, takže když klademe důraz jen na jeden aspekt člověka, ztrácíme kompletní obrázek o jeho životní zkušenosti

INTERSEX OSOBA - zastřešující termín označující osobu, jejíž pohlavní znaky (chromozomy, gonády, hladiny pohlavních hormonů) nejsou typicky mužské ani ženské; není vhodné v tomto kontextu používat pojem intersexualita/intersexuál*ka, protože se nejedná o variantu sexuální orientace nebo identity, pojem je odvozený od slova „sex“, česky pohlaví, nikoliv od slova sexualita

KONVERZNÍ TERAPIE (TAKÉ REPARATIVNÍ TERAPIE) - snaha o změnu („vyléčení“) menšinové sexuální orientace a někdy i genderové identity vycházející často z přesvědčení, že pouze heterosexuality je normální zdravá sexuální orientace a ostatní varianty jsou duševní porucha, v praxi se však ukazuje obvykle jako neúčinná až škodlivá a přispívá ke stigmatizaci gayů a leseb

LESBA - žena, kterou přitahují (sexuálně či romanticky) ženy

LGBT+ - zkratka zastřešující osoby nevětšinové sexuální orientace nebo genderové identity, přičemž L = lesby, G = gayové, B = bisexuální osoby a T = transgender osoby, někdy je možné se setkat i s dalšími písmeny v rámci této zkratky, které zde reprezentuje + (nejčastěji např. Q jako queer, I jako intersex osoby, A jako asexuální nebo aromantické osoby)

MASKULINITA - soubor atributů, chování a očekávání, které jsou ve společnosti spojovány s rolí chlapce či muže, nemusí souviset s biologickým pohlavím

MISGENDERING - když se v případě trans či osob v rámci genderové diverzity použije špatných zájmen nebo nevhodného oslovení; může jít o důsledek omylu, lhostejnosti, nebo záměrné snahy urazit, tj. jde o projev transfobie; je spojeno s pojmem **deadnaming** (nevhodné užití starého jména většinou u trans člověka)

MUŽI, KTEŘÍ MAJÍ SEX S MUŽI (MSM) - muži, kteří provozují sex s osobami stejného pohlaví, ale neoznačují se nutně jako gayové nebo bisexuálové

NEBINÁRNÍ ČI GENDERQUEER OSOBA, NEBO OSOBA V RÁMCI GENDEROVÉ DIVERZITY - osoba, která nedokáže zcela zapadnout ani do jedné ze škatulek muž či žena, genderová identita této skupiny lidí je velice pestrá, nejčastěji se nebinární lidé identifikují následovně:

GENDERFLUID OSOBA - je taková, jejíž genderová identita se mění

INTERGENDER OSOBA - je taková, jejíž gender je někde mezi gendery, nebo jejich kombinací

BIGENDER OSOBA - taková, jejíž genderová identita se mění z mužské na ženskou a naopak v závislosti na kontextu nebo na situaci

TRIGENDER OSOBA - je taková, jejíž genderová identita se pohybuje mezi mužskou, ženskou a třetím pohlavím v závislosti na kontextu nebo na situaci

ANDROGYNNÍ OSOBA - je taková, jejíž podoba či identifikace je mezi femininní a maskulinní, a která tedy prezentuje gender buďto smíšený, nebo neutrální

PANGENDER OSOBA - je taková, jejíž genderová identita je souhrnem všech identit

POLYGENDER OSOBA - je taková, jejíž genderová identita je souhrnem mnoha identit, ne však všech

NEUTROIS - zastřešující termín pro osoby, které se identifikují genderově neutrálně

AGENDER OSOBA - je taková, která necítí příslušnost k žádné genderové identitě

GENDERLESS OSOBA - je taková, která se neidentifikuje s žádným genderem

DVOJÍ DUCH - osoba, která ve svém životě naplňuje role obou tradičních pohlaví; tento pojem byl užíván mezi původními obyvateli Severní Ameriky, ale v současnosti jej používají i jiné kultury

PANSEXUÁL*KA - člověk, kterého přitahují osoby bez ohledu na jejich genderovou identitu, ale ne nutně stejným způsobem nebo stejně intenzivně

PASSING - být vnímán*a a akceptován*a druhými v rámci genderové identity, která je člověku vlastní

POHLAVÍ - biologická kategorie, na jejímž základě jsou lidé podle fyzických znaků při narození tradičně označováni za ženy, nebo muže

POLYAMORIE - druh nemonogamního soužití založený na toleranci a akceptaci dalších vztahů

PŘEDSUDEK - emočně zabarvený úsudek, který není založen na spolehlivém poznání, ale na pouhém mínění či předpokladu, obvykle vychází ze stereotypů, neoprávněného zobecnění nebo zjednodušení zkušenosti

QUEER - zastřešující výraz pro osoby menšinové sexuální orientace či genderové identity, původně to bylo pejorativní označení leseb a gayů, některými lidmi je tento termín vnímán stále jako urážlivý a homofobní

SEXUÁLNÍ ORIENTACE (TAKÉ SEXUÁLNÍ ZAMĚŘENÍ, SEXUÁLNÍ PREFERENCE, EROTICKÉ ZAMĚŘENÍ, EROTICKÁ PREFERENCE) - zaměření citové a sexuální náklonnosti k druhým lidem; romantická orientace je zaměření romantické (vztahové) náklonnosti k druhým lidem; sexuální a romantická orientace bývají obvykle v souladu, ale nemusí tomu tak být vždy

TICHÝ (SPOLEČENSKY NEUZNANÝ) ZÁRMUTEK - ztráta blízké osoby nebo zvířete, kterou společnost neuznává nebo nerozpoznává

TRANS(GENDER) MUŽ (TAKÉ TRANSMASKULINNÍ OSOBA) - muž, co se narodil s pohlavními znaky připisovanými ženám a který se neztotožňuje s rolí, jež mu na jejich základě byla přisouzena; trans muži se někdy označují termínem FtM (Female to Male) nebo AFAB (assigned female at birth)

TRANS(GENDER) OSOBA - osoba, jejíž rod se neshoduje s tím, jak ji označili po narození; pojmy trans (transgender) jsou přídavná jména

TRANS(GENDER) ŽENA (TAKÉ TRANSFEMININNÍ OSOBA) - žena, co se narodila s pohlavními znaky připisovanými mužům a která se neztotožňuje s rolí, jež jí na jejich základě byla přisouzena; trans ženy se někdy označují termínem MtF (Male to Female) nebo AMAB (assigned male at birth)

TRANSFOBIE - diskriminace, odpor nebo iracionální strach z jiné než cisgender identity či osob v rámci genderové diverzity

TRANSSEXUÁL - zastaralý pojem, který se váže k diagnóze, navíc genderová identita nesouvisí se sexualitou

TRANZICE - proces nabývání vizuálních a tělesných charakteristik a sociální role, která je v souladu s genderovou identitou člověka, přičemž rozlišujeme:

FYZICKOU TRANZICI, která může zahrnovat hormonální terapii (HRT), chirurgické změny nebo různé jiné úpravy zevnějšku (např. laserové odstraňování vousů)

ÚŘEDNÍ TRANZICI - změna označení genderu, jména, rodného čísla v dokladech a jiných úředních dokumentech

SOCIÁLNÍ TRANZICI - život v rámci pocíťované sociální role

TRAVESTI UMĚLEC*UMĚLKYNĚ - člověk, který se převléká do šatů obecně přisuzovaných opačnému pohlaví za účelem uměleckého vystoupení, v rámci kterého předvádí či paroduje známé umělkyně*umělce; občas se zaměňuje s pojem **transvestitismus**, kde však jde o převlékání se do šatů opačného pohlaví za účelem vlastního potěšení

TŘETÍ POHLAVÍ - genderová kategorie existující v některých společnostech, které rozeznávají více než dva rody

